

Innvandring og sosial mobilitet – forskere møter fagfeller

Immigration and social mobility – An open peer-review

Maria F. Hoen, Simen Markussen & Knut Røed

Immigration and Social Mobility. Discussion paper series, IZA DP No. 11904

Bonn: IZA – Institute of Labor Economics 2018

Axel West Pedersen

awp@samfunnsforskning.no

Arnfinn H. Midtbøen

ahm@samfunnsforskning.no

Det hører til sjeldenhetene at norske samfunnsvitenskapelige arbeider får så stor og bred oppmerksomhet som studien til Frisch-forskerne Maria Forthun Hoen, Simen Markussen og Knut Røed (Hoen, Markussen & Røed, 2018) – «Immigration and Social Mobility» – om effekten av innvandring på sosial mobilitet blant innfødte nordmenn. I studien finner forfatterne at den forholdsvis store innvandringen fra fattige land i Øst-Europa, Asia og Afrika de siste tiårene har bidratt vesentlig til å svekke den sosiale mobiliteten og å øke de sosiale forskjellene med hensyn til sysselsetting og inntekt blant innfødte nordmenn. Forskerne finner samtidig at innvandring fra rike, vestlige land har den motsatte effekten: Innvandring fra disse landene bidrar til å *dempe* ulikheten i sysselsetting og inntekt mellom nordmenn med henholdsvis «høy» og «lav» klassebakgrunn. Studien resonerer med tidligere funn om at arbeidsinnvandringen fra Øst-Europa har svekket lønnsutvikling for yrkesgrupper som er mest berørt (Bratsberg & Raaum, 2014). Studien til Hoen, Markussen og Røed skiller seg likevel ut ved at den ser all innvandring fra fattigere land under ett, og ved at den peker på de siste tiårenes innvandring fra disse landene som en helt sentral ulikhetsskapende mekanisme i det norske samfunnet.

Studien ble lagt ut som et såkalt «working-paper» hos IZA – Institute of Labor Economics – i oktober 2018. Virkelig oppmerksomhet og debatt ble det imidlertid først i januar 2019 etter publiseringen av en kronikk i *Dagens Næringsliv*, skrevet av en av forfatterne, Simen Markussen (2019) og etter at *Aftenposten*, *VG* og *NRK* omtrent samtidig hadde store journalistiske oppslag om studien og funnene. Et enkelt søk i arkiv-tjenesten *Retriever* gir 97 treff i norske medier fra midten av januar og frem til i dag, med referanser til denne studien i alt fra riksdekkende papiraviser til lokalaviser, fagblader og nettbaserte medier. Typiske overskrifter var «Ny rapport slår fast at innvandrere tok jobbene til fattige nordmenn», «Høy innvandring bidro til å presse norskfødte ut av arbeidslivet», «Lavtlønte taper på innvandring».

I kjølvannet av den massive mediedekningen meldte det seg etter hvert også kritiske stemmer fra forskerhold. I en kronikk i *Dagens Næringsliv* reiste tre økonomer fra Norges Handelshøyskole tvil om hvorvidt det metodiske opplegget for studien gir grunnlag for å trekke slutninger om at innvandring faktisk er årsak til den variasjonen i sosial mobilitet som forfatterne observerer (Løken, Harding & Johnsen, 2019). I et innlegg på *forskning.no* reiste en gruppe forskere ved NOVA/OsloMet blant annet kritikk mot formidlingen av funnene, der budskapet hadde blitt forskjøvet fra å handle om mobilitet/ulikhet og relative utfall til å dreie seg om at lavtlønte/fattige nordmenn taper på innvandring i absolutt forstand, noe som det etter kronikørenes mening ikke var grunnlag for (Bell, Heggebø, Tolgensbakk & Seeberg, 2019). I begge tilfeller ble de kritiske kronikkene fulgt opp av kortere debatter mellom kritikerne og de tre Frisch-forskerne i henholdsvis *Dagens Næringsliv* og på *forskning.no*, men utover å demonstrere at det eksisterer faglig uenighet på feltet, ble ikke disse debattene spesielt oppklarende, slik vi vurderer det. Det korte formatet egner seg simpelthen ikke til å føre en opplysende debatt om såpass innfløkte faglige og metodiske spørsmål som det her var snakk om.

I et forsøk på å bøte på dette, har vi i redaksjonen for *Tidsskrift for samfunnsforskning* tatt initiativ til et symposium om denne studien. Vi har invitert relevante forskere og forskermiljøer til å skrive kritiske kommentarer til Frisch-senterets studie. De som tok imot invitasjonen var Ola Lotherington Vestad fra Statistisk Sentralbyrå, Kristian Heggebø, Justyna Bell, Ida Tolgensbakk og Jon Ivar Elstad fra NOVA/OsloMet, og Erling Barth, Sara Cools og Marte Strøm fra Institutt for samfunnsforskning. I invitasjonen ba vi kritikerne om å se på dette som en slags åpen fagfellelvurdering der diskusjonen konsentreres om studiens vitenskapelige kvaliteter og det metodiske grunnlaget for de konklusjonene forfatterne trekker. Samtidig har vi gitt de tre forfatterne av studien anledning til å svare sine kritikere. Alle bidragene publiseres samtidig, for å gjøre det enkelt for interesserte lesere å følge argumentasjonen.

Innvandring er blant de mest kontroversielle temaer i norsk offentlighet. Ikke sjelden plukkes forskningsfunn opp av mediene og brukes som ammunisjon i det som ofte fremstår som fastlåste politiske skyttergravskrager. Det interessante i dette tilfellet var at andre forskere kom på banen og at det ble diskutert komplekse spørsmål knyttet til innvandring, mobilitet og ulikhet, og de metodiske problemene en står overfor hvis man vil trekke slutninger om årsakssammenhengene mellom disse fenomenene, så å si for «åpen mikrofon»: Har studiens forfattere gjort nok for å underlegge sine favoritthypoteser en kritisk prøving

mot alternative teorier og tolkninger av de foreliggende data? Hva må til for å trekke slutninger om årsaksforhold, og hvem har bevisbyrden for at betingelsene er oppfylt?

Mens dette er diskusjoner som vanligvis finner sted i fora skjult for offentligheten – i fagfellevurderinger, fagkonferanser og i internasjonale tidsskriftartikler – har debatten her foregått i full offentlighet. Dette bidrar til å åpne forskningen opp for samfunnet og er et ubetinget gode. Samtidig er det behov for et større rom for nyanser enn hva korte nyhetsartikler og kronikker tillater. Vårt håp er at dette symposiet kan bidra til å gjøre tidsskriftets lesere bedre i stand til å gjøre seg opp en mening om denne studien og dens resultater, og å bringe klarhet i hvor uenigheten ligger.

REFERANSER

- Bell, J., Heggebø, K., Tolgensbakk, I. & Seeberg, M. L. (2019). Nei, innvandrere tok ikke jobbene til fattige nordmenn. *Forskning.no*, 11. februar.
- Bratsberg, B. & Raaum, O. (2014). Immigration and wages: Evidence from construction. *Economic Journal*, 122(565), 1177–1205. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0297.2012.02540.x>
- Hoen, M., Markussen, S. & Røed, K. (2018). *Immigration and Social Mobility*. IZA Discussion Paper No. 11904. Bonn: Institute for Labor Economics.
- Løken, K. V., Harding, T. & Johnsen, J. V. (2019). Udokumenterte påstander om innvandring. *Dagens Næringsliv*, 31. januar.
- Markussen, Simen (2019). Innvandringens bakside. *Dagens Næringsliv*, 16. januar.